

2022-02-09

Dnr 2022:53

Rapport från utredningstjänsten

PRISÖKNINGAR FÖR OLIKA VAROR OCH TJÄNSTER

Hur mycket har priset ökat för att resa med kollektivtrafiken, elpris, bränsle, energipriser för hushåll, energipriser för industrin, livsmedel, äta på restaurang, resa med flyg, resa med tåg, det allmänna skatteuttaget samt allt detta jämfört med KPI.

Inledning

I denna rapport redogörs för prisutvecklingen för ett urval av variabler enligt frågeställningen ovan. Rapporten börjar med en redovisning av utvecklingen sedan 2000 för respektive område. I tabell 1 visas sedan prisindex för ett urval av år och för fler produktgrupper för att ge en mer heltäckande bild.

Det bör noteras att analysen till stor del beror på vilken tidsperiod som studeras och att nedanstående genomgång därför är förenklad. Vidare påverkas den faktiska kostnaden för konsumenten av en rad andra fler variabler som inte studeras i rapporten. Exempelvis förändras vårt konsumtionsmönster över tid, något som påverkar de faktiska kostnaderna som hushållen möter för de olika produkterna. Vidare har reallönen ökat under perioden, vilket innebär att en mindre andel av inkomsterna behöver läggas på den specifika varan/tjänsten, givet att priset och förbrukningen är oförändrade. Utöver det har det skett teknisk utveckling och annan förändring i samhället som kan göra det svårt att jämföra priser under en längre period.

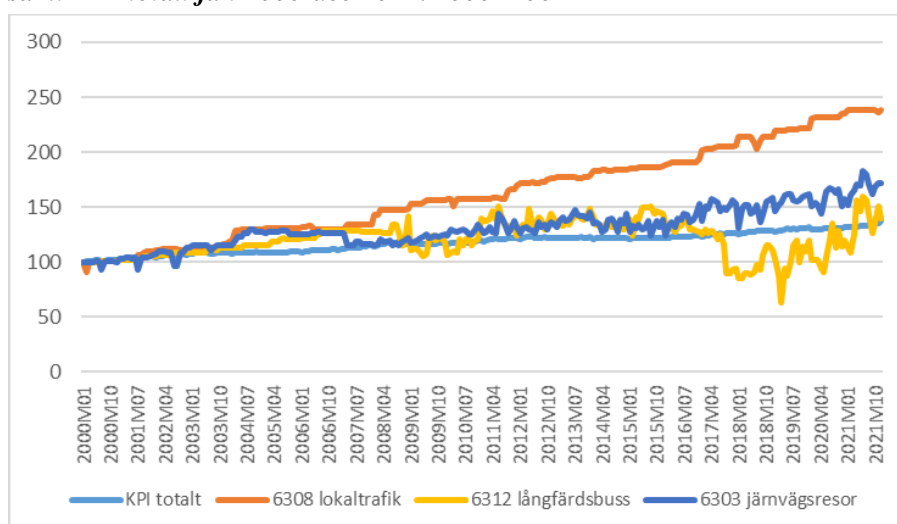
Resor

I diagram 1 visas prisutvecklingen för lokaltrafik, järnvägsresor och långfärdsbussbiljetter tillsammans med KPI från 2000, enligt uppgifter från SCB. Med lokaltrafik menas regionala resor som t.ex. buss, tunnelbana, tvärbana, spårvagn och pendeltåg medan järnvägsresor är längre resor som regiontåg och fjärrtåg. Officiell statistik kring prisutvecklingen för månadskort och enkelbiljetter har tyvärr inte varit möjligt att ta fram, utan kräver en betydligt större utredning och mer tid.

Statistiken visar bland annat att priserna för lokaltrafik har ökat betydligt snabbare än KPI de senaste 20 åren, där priserna för lokaltrafik har ökat med ca 127 procent medan KPI ökade med ca 28 procent mellan 2001 och 2021. Under det senaste året (dec 20-dec 21) har dock prisökningen för lokaltrafik varit något svagare än KPI med en ökningstakt på 1,4 procent, vilket kan jämföras med KPI som ökade med 3,9 procent.

Sett till priserna för tågbiljetter har de ökat något snabbare än KPI både jämfört med 2001 och under det senaste året. Även priserna för långfärdsbuss har ökat relativt mycket det senaste året (9 % dec-dec), dock med en kraftig variation under föregående år.

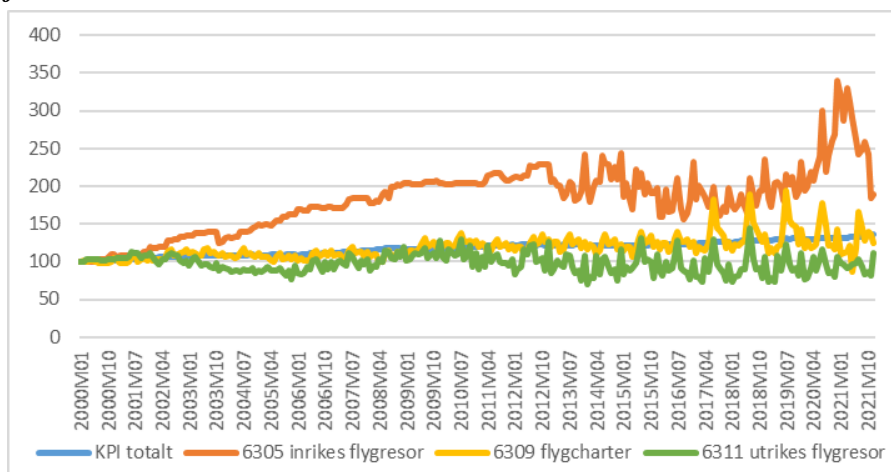
Diagram 1. Prisutveckling för lokalresor, järnvägsresor och långfärdsbuss samt KPI totalt jan 2000-dec 2021. 2000=100

SCB. KPI per produktgrupp

I diagram 2 visas prisutvecklingen för olika flygresor jämfört med KPI. Här kan man bland annat se att prisutvecklingen har varierat relativt mycket över tid och mellan olika typer av flygresor, med ökade priser för inrikes flyg jämfört med KPI medan utrikesflyg har haft en något svagare prisutveckling sedan 2001. Sett till pandemiåren har priset för inrikes resor även ökat kraftigt men har senaste månaderna minskat igen. För flygresor finns vidare ett tydligt säsongsmönster där priserna ökar främst under sommaren och julen.

Diagram 2. Prisutveckling för inrikes, utrikes och charterflyg samt KPI totalt, jan 2000-dec 2021. 2000=100

Källa: SCB. KPI per produktgrupp

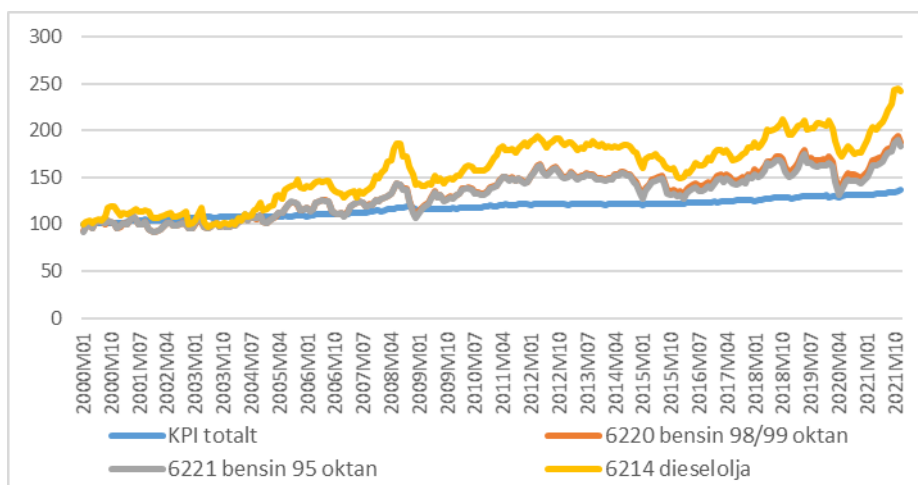
Drivmedel

I diagram 3 visas prisutvecklingen för bensin och diesel mellan jan 2000 till dec 2021 tillsammans med KPI totalt. Uppgifterna visar bland annat att drivmedelspriserna har ökat betydligt snabbare än KPI, där **diesel har ökat med ca 94 procent sedan 2001 och bensin 95 oktan har ökat med ca 71 procent**. Detta kan jämföras med KPI som under motsvarande period ökade med 28 procent. Drivmedelspriserna varierar vidare relativt mycket över tid med toppar 2007/2008, 2011/2013, 2018/2019 och 2021. Sett till det senaste året (dec 20-dec 21) har drivmedelspriserna ökat med ca 33 procent för diesel och 25 procent för bensin (95 oktan), vilket kan jämföras med KPI på 3,9 procent. Den kraftiga ökningen det senaste året beror även på en relativt kraftig nedgång under pandemins första år. I diagram 4 visas även priserna för bensin, diesel och E85 som kronor per liter inkl. skatt för perioden 1980-2020.

Värt att notera är att dagens **bilar är betydligt bränslesnålare** än gårdagens vilket påverkar den reella kostnaden att köra en mil idag jämfört med tidigare. I en rapport från Konjunkturinstitutet visas exempelvis att utvecklingen av bensinpriset har motverkats av en effektivisering av fordonsflottan och att den **reella kostnaden att köra 10 mil har legat relativt stabilt sedan 1990-talet** trots att bensinpriset har ökat kraftigt. Om man även tar hänsyn till att inkomsterna har

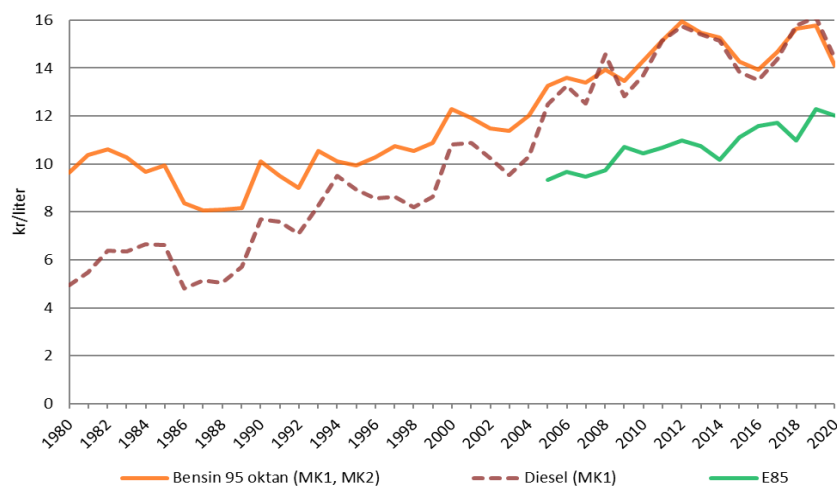
ökat under perioden så har den reella kostnaden att köra 10 mil istället sjunkit enligt rapporten.¹

Diagram 3. Prisutvecklingen för bensin och diesel samt KPI total jan 2000-dec 2021. 2000=100.

Källa: SCB. KPI per produktgrupp

Diagram 4. Drivmedelspriser fr.o.m 1980-2020, inkl. skatter och moms i 2019-års priser, kr/liter

Källa: Energimyndigheten

¹ Konjunkturinstitutet (2019) sid 19-20.

Livsmedel

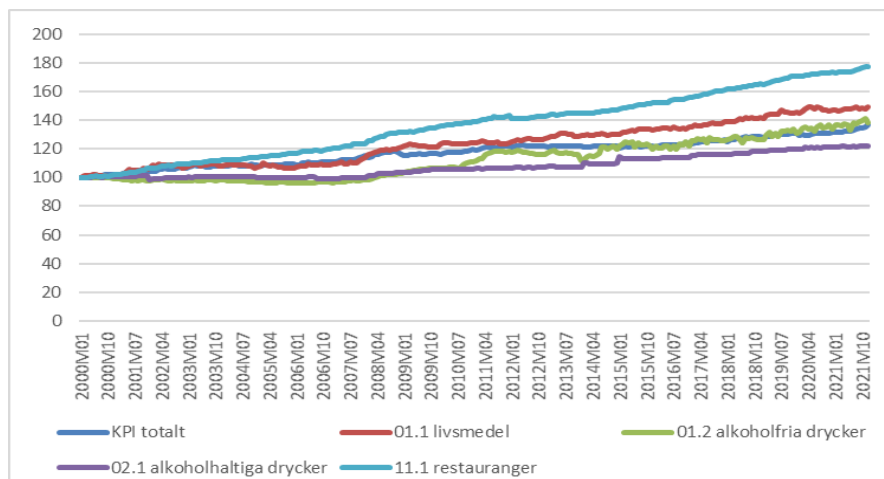
I diagram 5 visas prisutvecklingen för livsmedel totalt samt drycker och restaurangtjänster. Uppgifterna visar bland annat att priserna under perioden har ökat snabbare för både restaurangtjänster och livsmedel jämfört med KPI, medan alkoholhaltiga drycker har haft en svagare prisutveckling. Sett till hela perioden 2001-2021 har **livsmedelspriserna ökat med 41 procent medan restaurangpriserna har ökat med 68 procent, något som kan jämföras med KPI totalt som har ökat med 28 procent.**

Inom restaurangtjänster är det främst snabbmat och priset för ”en kaffe” som har sett den snabbaste ökningen. Inom livsmedelspriserna är det bland annat priserna för fisk, frukt och mjölk som har ökat snabbt.

Jämfört med det senaste året (dec 20-dec 21) kan en något långsammare ökningstakt ses för livsmedelspriserna jämfört med KPI, något som bland annat förklaras av svagare prisutveckling för kött, frukt och godis. Även inom restaurangtjänster har priserna ökat något långsammare än KPI totalt sett. För fler detaljer om priserna för olika livsmedel se även tabell 1.

Det kan också noteras att både livsmedel och restaurangtjänster har ökat något i betydelse för hushållens totala konsumtion de senaste 10 åren, något som även visas i tabell 1.

Diagram 5. Prisutvecklingen för livsmedel, drycker och restaurangtjänster jan 2000-dec 2021. 2000=100

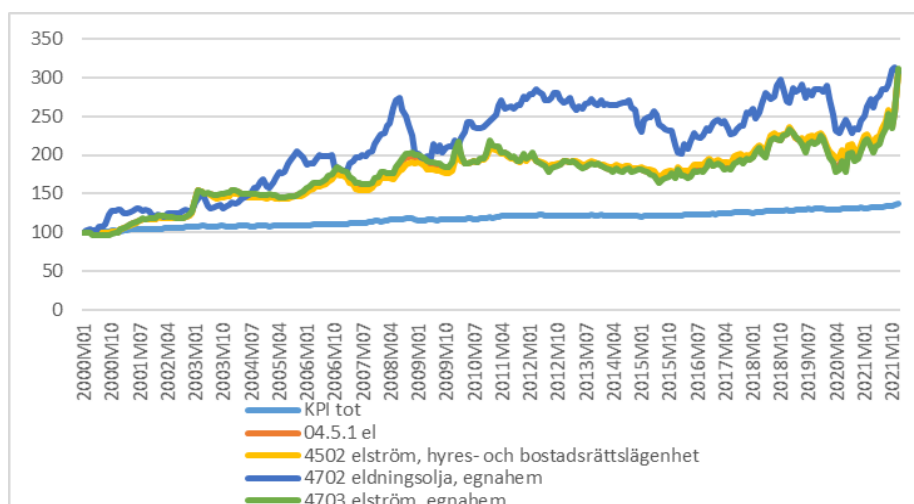
Källa: SCB. KPI per produktgrupp

Energipriser hushåll

I diagram 6 visas prisutvecklingen för elström och eldningsolja för hushåll för perioden 2000-2021. Även här kan man se att priset har ökat betydligt snabbare jämfört med KPI totalt, både jämfört med det senaste året och under hela perioden. **Jämfört med 2001 har priserna för el och eldningsolja ökat med mer än 100 procent** och under det senaste året (dec 20-dec 21) har exempelvis elpriserna ökat med ca 45-50 procent. I likhet med drivmedelspriserna beror den kraftiga ökningen det senaste året även på att priserna sjönk relativt mycket under 2020.

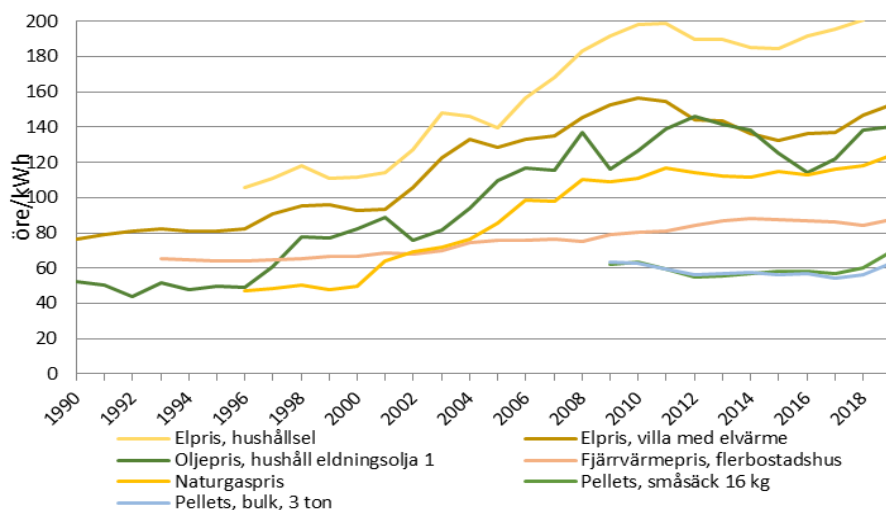
I diagram 7 visas även priser för hushåll i öre/kWh för olika energibärare från 1990.

Diagram 6. Prisutveckling för el och eldningsolja jan 2000-dec 2021. 2000=100

Källa: SCB. KPI per produktgrupp

Diagram 7. Energipriser för hushåll inkl. skatter och moms i 2019 års priser, öre/kWh 1999-2019

Anm. Priserna redovisas i 2019 års prisnivå, KPI används för omräkning av priser.

Källa: Energimyndigheten

Samtliga KPI produkter

I tabell 1 visas även KPI totalt och KPI fördelat efter varu- och tjänstgrupper (COICOP²) för de senaste 1, 10, 20, 30, och 40 åren. I tabellen visas även vägningstal för två perioder för respektive produktgrupp, dvs hur stor del av den totala hushållskonsumtionen som de olika produktgrupperna står för respektive år samt hur detta har utvecklats de senaste 10 åren. I tabellen har även de produktgrupper som har sett en snabbare prisutveckling än KPI de senaste 20 åren markerats med rosa medan de som har set en snabbare prisutveckling jämfört med KPI det senaste helåret markerats med blått.

Uppgifterna visar exempelvis att KPI totalt har drivits upp av bland annat livsmedel, restaurangtjänster och drivmedel de senaste 20 åren medan priset för teknisk utrustning och kläder/skor etc. har haft en svagare prisutveckling än KPI totalt. Sett till det senaste året (dec 20-dec 21) är det främst uppvärmningskostnaderna och drivmedel som har drivit upp priserna medan bland annat teknisk utrustning och läkemedel/glasögon har haft en svagare prisutveckling än KPI totalt.

² COICOP=Classification of individual consumption by purpose

Tabell 1. KPI efter varu-/tjänstegrupp för utvalda år, Index 1980=100, vägningstal samt procentuell utveckling mellan 2021/2020 och 2021/2001

	1981	1991	2001	2011	2020	2021	Väg.tal dec -11	Väg.tal dec -21	utv 21/01 helår	utv 21/20 helår
KPI totalt	112	227	267	311	336	343	1000	1000	28,5%	2,2%
01.1 livsmedel	117	250	240	286	339	340	125	131	41%	0,2%
varav 01.1.1 bröd & övr. spannmål	116	275	243	297	326	329	21	20	36%	1,1%
varav 01.1.2 kött	120	267	227	261	311	315	25	24	39%	1,4%
varav 01.1.3 fisk	111	259	279	355	469	466	8	8	67%	-0,6%
varav 01.1.4 mjölk, ost och ägg	118	250	250	318	369	374	23	23	49%	1,3%
varav 01.1.5 oljor och fetter	119	240	204	242	322	329	4	4	61%	2,2%
varav 01.1.6 frukt	110	192	214	282	375	358	10	13	68%	-4,5%
varav 01.1.7 grönsaker	108	204	206	219	277	275	14	17	34%	-0,8%
varav 01.1.8 sötsaker och glass	122	269	287	328	362	365	15	17	27%	0,7%
varav 01.1.9 övriga livsmedel	111	238	267	296	331	334	6	6	25%	0,9%
01.2 alkoholfria drycker	101	162	175	208	240	245	14	15	40%	2,2%
varav 01.2.1 kaffe, te och kakao	95	127	169	225	244	256	4	4	51%	4,9%
varav 01.2.2 mineralvatten, läsk, juice	110	231	220	246	294	297	10	11	35%	1,0%
02.1 alkoholhaltiga drycker	113	235	274	289	329	331	24	25	21%	0,6%
02.2 tobak	109	245	454	764	1015	1040	16	14	129%	2,4%
03.1 kläder	106	146	167	184	191	198	46	32	19%	3,9%
03.2 skor	106	154	144	145	139	146	9	7	2%	4,8%
04.4 egnahem, vatten & bostadsankn. tjst.	115	352	502	702	869	916	7	8	83%	5,4%
04.5 el och bränsle	115	267	403	714	711	833	50	47	107%	17,1%
varav 04.5.1 el	108	249	367	652	637	761	44	42	107%	19,4%
04.S hyres- och bostadsrättslägenhet. Hyra	114	311	432	539	618	626	132	109	45%	1,2%
04.x egnahem. Nyttjande av bostaden	115	191	183	197	189	193	75	69	6%	2,0%
05.1 möbler	109	207	227	223	227	231	23	26	2%	1,5%
05.2 hushållstextilier	108	173	165	120	115	117	6	7	-29%	2,3%
05.3 hushållsutrustning	108	184	209	189	167	164	6	7	-22%	-1,9%
05.4 husgeråd	110	234	287	308	299	305	8	10	6%	1,8%
05.5 verktyg, elartiklar & trädgårdsredskap	109	177	216	262	232	235	6	9	9%	1,6%
05.6 varor och tjänster för hushållsunderhåll	107	197	251	258	297	303	10	9	21%	2,2%
06.1 läkemedel, glasögon etc.	121	241	571	607	589	559	15	19	-2%	-5,2%
06.2 sjuk- och tandvård	125	348	787	1083	1300	1337	21	16	70%	2,8%
07.1 inköp av fordon	106	233	256	262	273	282	29	38	10%	3,3%
07.2 drift av fordon	116	242	347	499	558	602	69	65	74%	7,8%
varav 07.2.2 drivmedel	120	238	350	514	524	611	39	24	75%	16,6%
07.3 transporttjänster	113	315	424	571	671	693	30	24	63%	3,4%
08.1 posttjänster	107	253	495	720	780	790	2	1	60%	1,3%
09.1 audiovisuell/fotografisk & datorutrustn.	104	122	78	19	10	9	20	22	-89%	-10%
09.2 andra större varor för rekreation	109	232	306	407	437	454	8	9	49%	4,0%
09.3 övriga fritidsvaror	110	199	199	200	203	208	27	31	4%	2,2%
09.4 rekreationstjänster och kulturella tjstr	108	172	202	256	281	284	43	46	40%	0,8%
09.5 tidningar, böcker och skrivmaterial	113	263	417	500	683	725	13	11	74%	6,0%
11.1 restauranger	113	309	349	474	577	586	51	54	68%	1,6%
11.2 logi	114	299	428	572	604	624	7	7	46%	3,3%
12.1 personlig hygien	113	269	322	400	476	484	26	27	50%	1,7%
12.3 övriga personliga tillhörigheter	96	137	145	210	232	237	6	7	63%	2,2%
12.7 övriga tjänster	112	283	411	648	778	819	3	7	99%	5,2%

Källa: SCB, KPI efter Coicop

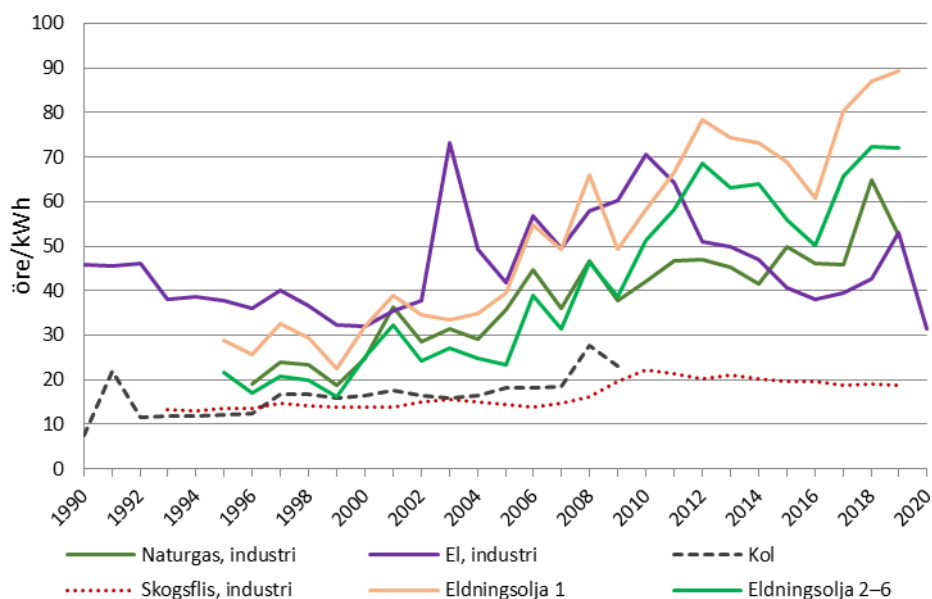
Energipriser industrin

I diagram 8 visas energipriser för industrin som inte omfattas av EU-ETS (inkl. skatter) för perioden 1990-2020. Uppgifterna visar bland annat att det främst är priserna för eldningsolja och naturgas som har sett den kraftigaste ökningen de senaste 20 åren medan elpriset har varierat med en något minskande trend.

Priserna varierar dock kraftigt mellan åren och resultatet beror därför till stor del på vilken period som studeras.

Priserna och de totala kostnaderna för energi varierar vidare mellan olika typer av industrier, bland annat beroende på typ av industri och storlek. I diagram 9 visas exempelvis skillnaden i genomsnittligt pris³ för olika industrikunder utifrån storlek och i diagram 10 visas de totala kostnaderna för energi i förhållande till företagets totala rörligt kostnader över tid.

Diagram 8. Energipriser för industrin som inte omfattas av EU-ETS, inkl. skatter i 2019 års prisnivå, 1990-2020, öre/kWh

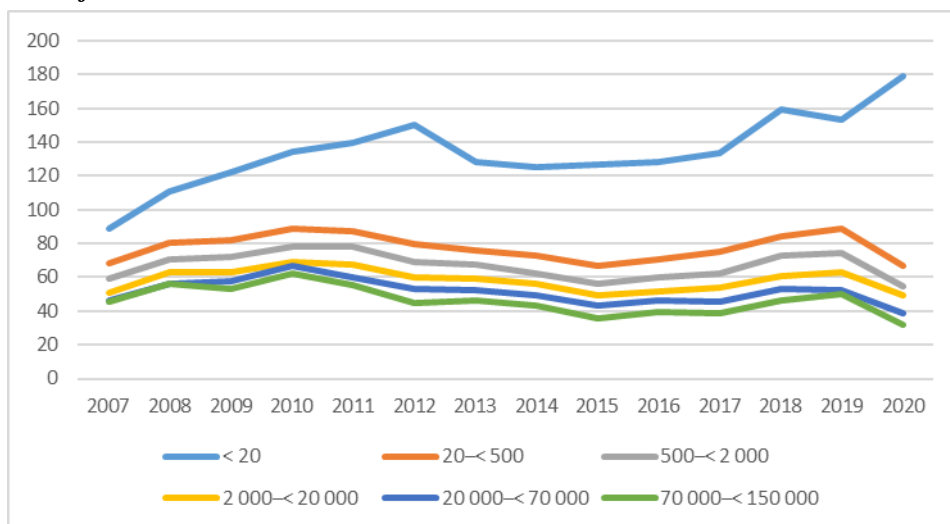

Anm. Priserna redovisas i 2019 års prisnivå, KPI används för omräkning av priser.

Källa: Energimyndigheten. Energiläget i siffror 2021

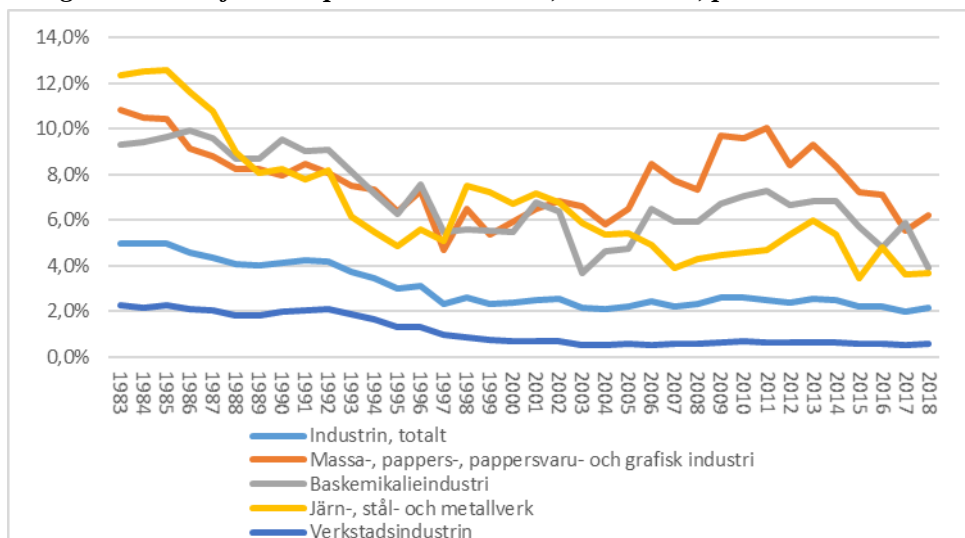
³ I priset ingår el, nät, elcertifikat och elskatt exkl. moms i öre/kWh.

Diagram 9. Totalpris för el för industrikunder utifrån storlek, inkl. el, nät, elcertifikat och elskatt men exkl. moms i öre/kWh.

Källa: SCB. Pris på el för industrikunder. [Länk.](#)

Diagram 10. Industrins energikostnader i förhållande till företagets totala rörliga kostnader fördelat på olika branscher, 1983–2018, procent

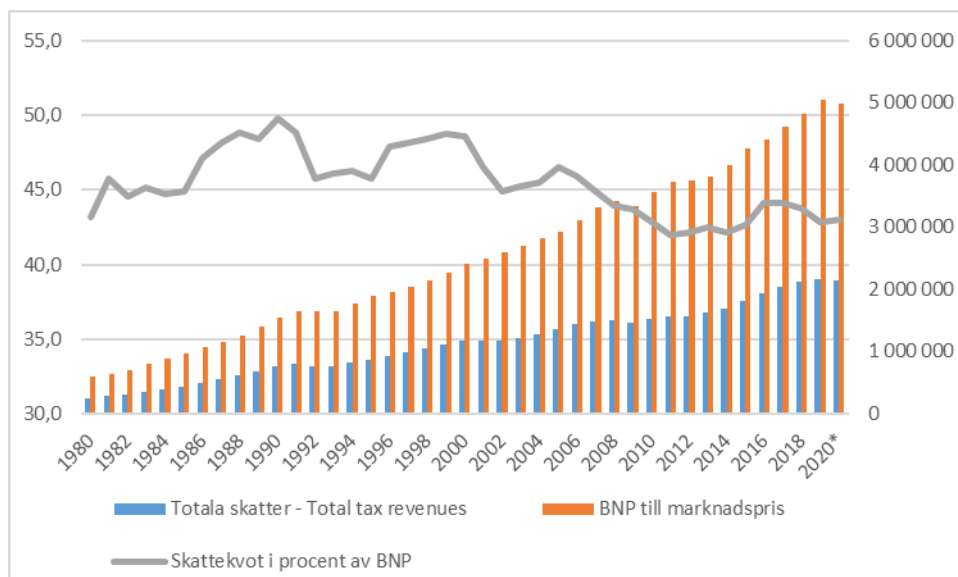

Källa: Energimyndigheten. Energiindikatorer i siffror 2020. [Länk.](#)

Det allmänna skatteuttaget

I diagram 11 visas slutligen skattekvoten i procent av BNP. Skattekvoten definieras som totala skatter dividerat med BNP till marknadspris. **År 2020 beräknas skattekvoten uppgå till 43,1 procent**, vilket var något högre än 2019 men lägre än 2016-2018. Sedan 1980 har skattekvoten varierat mellan 42,0 (2011) och 49,8 (1990) med en något minskande trend sedan 2000. Kvoten beror både på den totala skatten och utvecklingen av BNP, vilket även visas i diagrammet.

Diagram 11. Skattekvot i procent av BNP samt BNP och totala skatter i 1980-2020

Källa: SCB. Nationalräkenskaperna. [Länk](#).

Källförteckning

Energimyndigheten. Energiläget i siffror 2021. [Länk](#).

Energimyndigheten. Energiindikatorer i siffror 2020. [Länk](#).

Konjunkturinstitutet (2019). *Transportsektorns klimatmål Årlig rapport 2019*. KI-NR 2019:19. [Länk](#).

SCB. KPI per produktgrupp och COICOP. [Länk](#).

SCB. Nationalräkenskaperna. [Länk](#).

SCB. Pris på el för industrikunder. [Länk](#).